

Memòria | | Actualitzat el 01/03/2024 a les 14:10

?50 anys després, Salvador Puig Antich

Article de l'historiador Josep Pimentel sobre Salvador Puig Antich, amb motiu del 50è aniversari del seu assassinat | L'article aporta testimonis de primera mà de la militància política de Puig Antich i els fets que van portar a la seva detenció, condemna i posterior pena de mort

Mural en record de Salvador Puig Antich que Roc Blackblock ha pintat aquesta setmana en una paret de Vallcarca en el marc del seu projecte «Murs de Bitàcola» | Fer Alcalá

*(...) D'aquí a quatre hores, seràs només un nom.
 El nom d'un mort flamant, reivindicable;
 amb el que alguns polítics sense sang,
 que es diuen esquerrans
 i no han fet res per treure't el dogal d'una mort certa,
 se'n faran pantagruèlica venjança
 per els seus bruts, hipòcrites brams d'ase.*

*D'aquí a quatre hores passaràs a ser l'incòmode record
 per la consciència d'alguns
 que han fet veure que lluitaven,
 i que el primer cluc d'ull que els ofereixin,
 pactaran un seient al presbiteri,
 amb els mateixos que, d'aquí a quatre hores,
 vint-i-sis anys només, et mataran.*

Josep Miquel Servià, Palamós, 2 de març de 1974

Aquest dissabte, 2 de març, es compleixen cinquanta anys de l'execució per garrot vil a la presó Model de Barcelona de l'activista del MIL-GAC (Moviment Ibèric d'Alliberament - Grups Autònoms de Combat), Salvador Puig Antich.

Algú es pot preguntar per què encara reivindicuem la memòria del Salvador. Ho fem per dos motius que desenvoluparem més endavant: per dignitat col·lectiva i per dignitat personal.

Primer de tot contextualitzarem breument el final del franquisme per després conèixer qui era en Salvador Puig Antich i els grups d'acció del MIL-GAC de resistència contra la dictadura.

Bernat Muniesa, catedràtic d'Història Contemporània per la Universitat de Barcelona, defineix el període històric dels darrers anys del franquisme com a temps inútils entre el 1970 i el 1975:

«La malaltia de Parkinson que va atacar al general Franco amb una insídia invencible es va apoderar també de l'enorme aparell de la Dictadura. L'un i l'altra, dictador i Dictadura, van ser presa d'aquell morb i en la seva inútil lluita per a sobreviure tal com eren van provocar estralls al seu voltant. [?] Es va acomiadar com va arribar, amb sang. (1)»

En aquest context de final d'aquesta truculenta dictadura que vol lligar la seva successió amb una monarquia, sorgeixen diverses organitzacions de resistència influenciades també pels nous aires del maig del seixanta-vuit.

Una d'aquestes organitzacions va ser el MIL, que s'estructurava en grups autònoms de combat. Les seves activitats van iniciar-se el febrer de 1971.

Per definir que van ser els MIL-GAC, no hi ha millor manera que aquest fragment d'un text publicat a l'agost de 1973 al darrer Congrés del MIL:

«El MIL és producte de la història de la lluita de classes en aquests darrers anys, la seva aparició va unida a les grans lluites proletàries desmitificadores de les burocràcies -reformistes o grupusculars- que volien integrar aquesta lluita en el seu programa de partit. Neix com un grup específic de suport a les lluites i fraccions del moviment obrer més radical de Barcelona. Té present, en tot moment, la necessitat d'abonar la lluita proletària, i el seu suport com a grup específic és material, d'agitació, de propaganda, mitjançant l'acte i la paraula.»

Txus de la Arena, exmilitant del MIL, explicava:

«La nostra activitat teòrica, les Edicions Maig 37, la iniciem evocant els esdeveniments de Barcelona el maig de 1937.

Prenent partit en favor dels proletaris que van aixecar barricades contra els estalinistes i l'anarquisme burocràtic, delimitem amb precisió de quin costat de la barricada ens situàvem. (2)»

Acte en record de Puig Antich, dimarts a Vilafranca, amb la participació de l'autor de l'article, Josep Pimentel (a la dreta de la imatge) Foto: Maria Rosa Ferré

Com apunta l'historiador Ferran Aisa:

«El MIL s'organitza en dues branques: la ideològica i la militar. A la primera hi trobem Santi Soler Amigó (*Fede* o *Petit*) i Francesc Xavier Garriga Paituví (*Carlos* o *Secretari*) que s'encarregaven de la publicació de la majoria dels textos i de les tasques teòriques del grup. [...]

En la branca armada del MIL hi participen Salvador Puig Antich (*Gustavo* o *Metge*), els germans Jordi i Oriol Solé Sugranyes (*Sancho* i *Víctor*, respectivament), Jean-Marc Rouillan (*Sebas* o *Negrilo*), Josep Lluís Pons Llobet (*Queso*), Emili Pardiñas (*Pedrals*) i Jean-Claude Torres (*Cri-Cri*). (3)»

I altres membres també destacats com Jesús de la Arena (*Txus*).

Segons indica l'historiador Sergi Rosés:

«Dues van ser les grans raons que es van donar per a justificar la necessitat d'agafar les armes: la lluita contra la repressió i el suport a la lluita del proletariat.

La primera, mitjançant accions de sabotatge, no va arribar mai a realitzar-se. [?]

I, de l'altra, les expropiacions, que servien tant per a autofinçar-se com per a finançar grups d'obriers en lluita, contribuint així a fer avançar l'objectiu de radicalitzar aquestes lluites i preparar d'aquesta manera la insurrecció revolucionària. (4)»

Amb aquests diners també van finançar diverses publicacions en format de fulletons, dossiers i octavetes.

L'agost de 1973 es va convocar als seus militants a Tolosa de Llenguadoc a un congrés per autodissoldre l'organització. En sorgiran d'altres, amb menys militància, que continuaran el seu camí d'expropiacions per ajudar els treballadors represaliats i en lluita contra el capitalisme.

Salvador Puig Antich va ingressar al MIL a finals de 1971 i va estar especialment actiu a la branca del GAC a partir de l'any 1972 participant en diverses expropiacions, fent de conductor en la majoria dels casos, segons l'historiador i ex-MIL Ricard de Vargas.

Participà en el Congrés del MIL de març de 1973 i al Congrés d'Autodissolució de l'agost del mateix any.

Quant al seu compromís polític, l'historiador Sergi Rosés comenta:

«El seu compromís amb la política del MIL-GAC no va fer més que augmentar qualitativa i quantitativament en l'últim any de vida del grup, fins a esdevenir un dels membres clau de l'organització durant 1973. Puig Antich va ser un lluitador anticapitalista que entenia que la lluita passava per utilitzar i augmentar la violència revolucionària. (5)»

La Brigada Políticossocial anava darrere de l'actuació dels ex-MIL i el setembre de 1973 es va detenir gran part dels seus membres.

A la segona quinzena de setembre detenen l'Oriol Solé Sugranyes, el Josep Lluís Pons Llobet, l'Emili Pardiñas, la Maria Lluïsa Piguillem, en Manuel Antonio Canestro i el Santiago Soler Amigó.

I arriba el fatídic 25 de setembre de 1973 quan Puig Antich i Garriga Paituví cauen en una emboscada i són detinguts a Barcelona. Puig Antich, dins una escala del carrer Girona, va resultar greument ferit. Es va produir un tiroteig i va morir el policia Francisco Anguas Barragán.

Jean-Marc Rouillan, ex-MIL explica les sensacions d'aquell dia:

«Sempre m'he preguntat què hauria preservat en la memòria si ell hagués sobreviscut i jo hagués baixat primer del Simca 1100, aquell 25 de setembre a les 18.45 hores prop del bar El Funicular.

Portava dues armes, com ho fèiem tots després de les primeres detencions, dues setmanes abans. Un 6.35 dins de la butxaca interior de la jaqueta i un vell 9 llarg en la cintura. (6)»

A Puig Antich el van portar a l'Hospital Clínic per operar-lo, després a la prefectura de policia de la Via Laietana i finalment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Felip Solé Sabaté, ex-MIL, explica la seva sensació prèvia al Consell de Guerra contra el Salvador:

«La burgesia catalana, els partits clandestins d'obediència marxista, el règim franquista? es van saber posar d'acord? i ens van declarar gàngsters de Barcelona. No sols l'ex-MIL. També tothom que parlés d'acabar amb el sistema capitalista en comptes de canviar el franquisme per una dictadura democràtica. Tothom que lluités per un món diferent i més just? [?]

LA INFAME CONDENA DE SALVADOR PUIG

EN el pasado número, aunque ya estaba rodando la máquina, tuvimos ocasión de incluir como nota de última hora la ingrata que nos llegaba de Barcelona: Salvador Puig era condenado a muerte. Dada la gravedad de los cargos, las robustas justificaciones de la calificación fiscal y la urgencia de la convocatoria del Consejo de Guerra, esa inicua sentencia no podía sorprendernos. El Régimen, sacudido por el atentado que costó la vida al Almirante y un tanto ridiculizado por no haber podido localizar a los ejecutores, debía servirse de esta oportunidad para dar por lo menos la impresión de que aplicaría en el castigo la mayor severidad. Eso tranquilizará acaso a los cultrase, pero no deja de presentar a su

vez algunos inconvenientes, pues aunque no sea cosa de hacerse ilusiones, la movilización puede pesar en la decisión final y, como en el caso de Burgos, evitar la vengativa ejecución.

En todo caso, la situación del condenado es hoy, según se nos informa, sumamente delicada. Aislado en la quinta galería de la Modelo, dos oficiales se encargan permanentemente de su vigilancia. Cada dos horas le sacan de la celda y le registran. No puede recibir paquetes del exterior ni visitas de ninguna especie, a no ser la de la familia. Las comunicaciones se efectúan obligatoriamente en castellano y por medio de un micro, pues tienen lugar en un locutorio especial, hallándose los interlocutores separados por una luna de gran

espesor. Sólo al abogado se le permite el contacto directo y es por consiguiente el único que puede darle la mano al condenado.

Esa angustia entre la espera de la gracia o la ejecución, puede durar no ya semanas —han pasado tres— sino varios meses, acaso más de un año. El Consejo de Guerra del día 8 del pasado no fue sumarísimo, sino ordinario y la tramitación en este caso es distinta y más larga. La confirmación no depende del Capitán General de la Región sino que debe pasar a examen del Consejo Supremo de Justicia Militar, el cual puede no confirmar la pena y exigir la revisión de

INFORME TECNICO - JURIDICO DE LAS IRREGULARIDADES DEL PROCESO

Causa 106-IV-73, seguida contra Salvador Puig Antich, José Luis Pons Llobet y María Angustias Fernández. Juez Instructor: Don Nemesio Alvarez Alvarez (teniente coronel). Juzgado Militar Permanente número tres. Hechos juzgados: 1) 2 de marzo 1973, atraco a mano armada con disparos y un herido grave en Banco Hispano Americano; 2) 25 de

septiembre de 1973, muerte del subinspector de Policía D. Fco. J. Anguas Barragán en confrontamiento entre 6 miembros de la Policía y Salvador Puig Antich. Por el primer hecho, acusados los tres; por el segundo, acusado Salvador Puig.

Irregularidades sumariales y en plenario

Salvador Puig

Informacions de la condemna de pena de mort a Puig Antich a la publicació 'Frente Libertario', editada a Paris el febrer del 1974

A galop militar s'acostava el dia del judici del *Metge*. L'Assemblea de Catalunya no feia cap convocatòria. Al PCE-PSUC la hi portaven fluixa els sabotatges i atemptats en nom del Comitè.

Amb tot, va haver-hi excepcions que es van saltar les consignes imperant amb el grup de No Alineats. (7)»

Llavors es va produir un fet determinant: la mort de Carrero Blanco.

Així ho explica Bernat Muniesa al seu llibre *Dictadura y monarquia en España*:

«El 20 de desembre [de 1974], l'almirall Carrero Blanco circulava en un vehicle cuirassat Dodge Dart acompanyat per un altre vehicle d'escorta. Es tractava d'un recorregut habitual, entre el domicili del nou cap del Govern i l'església dels Jerònims, on acudia Carrero matinal i diàriament a

escoltar la Santa Missa. [?]

Carrero va iniciar el seu clàssic recorregut: quan a les 9.30 d'aquell matí el Dodge Dart circulava pel carrer Claudio Coello, una explosió va esclaiar el barri i el vehicle va volar pels aires: va descriure una paràbola i va anar a caure, després de superar un elevat mur, al jardí de la residència de jesuïtes. Carrero Blanco i els seus dos acompanyants van morir.»

Amb aquest ambient s'inicia el Consell de Guerra contra Salvador Puig Antich el 8 de gener de 1974. Un judici sense garanties processals de defensa. I l'endemà és condemnat a pena de mort i a 30 anys de presó.

La lluita dels Comitès de Solidaritat pro Presos ex-MIL, va centrar la seva activitat a intentar salvar la vida de Puig Antich, i per a això van difondre propaganda i van realitzar accions contra els interessos franquistes.

Segons recorda l'historiador Ferran Aisa, «l'organització més forta del moment, l'Assemblea de Catalunya, no mobilitzava però sí que va denunciar (8)» la condemna a mort de Puig Antich.

Ricard de Vargas, ex-MIL, explica les seves sensacions respecte a les mobilitzacions en favor de l'amnistia de Puig Antich:

«El PSUC, partit hegemònic en l'Assemblea de Catalunya i amb una gran força de mobilització, no va fer res, ni tan sols en l'última nit, quan el Comitè de Solidaritat amb els Presos del MIL li ho va demanar. [?]

Abans de matar-lo es van moure els grupuscles llibertaris, autònoms, trotskistes, maoistes i comunistes independentistes; una vegada executat hi va haver manifestacions massives protagonitzades per obrers de Catalunya i fora de Catalunya (9).»

De res van servir les peticions ni les pressions internacionals i estatals. El 2 de març de 1974 va ser executat per garrot vil a la Presó Model de Barcelona, certificant la seva mort el capità mèdic a les 9:40 hores.

El 3 de març de 1974 va ser enterrat al nínxol 2.737 del cementiri de Montjuïc.

Segons l'historiador Sergi Rosés, la memòria de Puig Antich i la construcció d'un relat històric pot conduir, «en el fons, la negació que fan del sentit profundament revolucionari anticapitalista de Puig Antich i d'Oriol Solé serveix per a crear un relat històric on el que va passar (la transició) era el que havia de passar amb els dolents -Franco i els franquistes- i els bons, que eren tots els que s'oposaven i volien «llibertat», democràcia i nació. Ocultant la lluita a la qual es van dedicar Puig Antich i Oriol Solé, una lluita contra el capitalisme i per l'emancipació proletària, s'ha volgut amagar... (10)»

Per aquests motius no oblidarem la memòria de Salvador Puig Antich, anarquista, revolucionari i somiador.

Notes

- (1) Bernat Muniesa, *Dictadura y monarquía en España* (1996, pàg. 128)
- (2) Sergi Rosés, *El MIL una historia política* (2002, pàg. 15)
- (3) Ferran Aisa, *L'anarquisme contra la dictadura franquista* (2023, pàg. 357)
- (4) Sergi Rosés, *Salvador Puig Antich en el MIL-GAC: breve biografía política a Salvador Puig Antich 45 años después* (2020, pàg. 9)
- (5) Sergi Rosés, *Op. Cit.* (2020, pàg. 31)
- (6) Jean-Marc Rouillan, *Sensaciones coloristas en Barcelona a Salvador Puig Antich 45 años después* (2020, pàg. 40)

- (7) Felip Solé, *La vida que elegimos a Salvador Puig Antich 45 años después* (2020 pàg. 66-67)
(8) Ferran Aisa, Op. Cit. (2023, pàg. 368)
(9) Ricard de Vargas a *30 anys de l'execució de Puig Antich* (Diari El Punt, 9 de març de 2004)
(10) Sergi Rosés, Op.Cit. (2020, pàg. 9)

Bibliografia

Aisa, Ferran (2023). *L'anarquisme contra la dictadura franquista (1939-1975)*. Tarragona: Lo Diable Gros Edicions.

De Vargas Golarons, Ricard (coord.) (2020). *Salvador Puig Antich 45 años después*. Madrid: Irrecuperables.

De Vargas Golarons, Ricard (coord.) (1996). *Antologia poètica popular a la memòria de Salvador Puig Antich*. Barcelona: Ateneu Enciclopèdic Popular.

Escribano, Francesc (2001). *Compte enrere: la historia de Salvador Puig Antich*. Barcelona: Edicions 62.

Gómez Bravo, Gutmaro (2014). *Puig Antich, la transición inacabada*. Madrid: Editorial Taurus.

Muniesa, Bernat (1996). *Dictadura y monarquía en España*. Barcelona: Ariel Historia.

Rosés Cordovilla, Sergi (2002). *El MIL: una historia política*. Barcelona: Alkornio Ediciones.

Tajuelo, Telesforo (1977). *El MIL, Salvador Puig Antich y los GARI*. Paris: Ruedo Ibérico.

Téllez Solà, Antonio (2006). *El MIL i Puig Antich*. Barcelona: Virus editorial.

Arxiu

Ateneu Enciclopèdic Popular, Barcelona
Centre d'Estudis Llibertaris Federica Montseny, Badalona
Centre de Documentació Antiautoritària i Llibertària, Badalona

Premsa

Avui
El Punt
Frente Libertario
Noticiero Universal
Solidaridad Obrera